

AB Svenska Spel
621 80 Visby

Tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) - lagligt stöd för behandling av kunders personuppgifter

Datainspektionens beslut

Datainspektionen konstaterar att Svenska Spel behandlar känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen i Playscan.

Datainspektionen konstaterar att AB Svenska Spel behandlar sådana personuppgifter i strid med 10 och 15 §§ personuppgiftslagen (1998:204) genom att utan giltigt samtycke behandla uppgifterna i Playscan för ändamålet riskbedömning och direktmarknadsföring.

Datainspektionen förelägger AB Svenska Spel att antingen upphöra med den aktuella behandlingen eller inhämta ett informerat, otvetydigt och uttryckligt samtycke från kunden.

Datainspektionen konstaterar att AB Svenska Spel behandlar personuppgifter i strid med 9, 10 och 15 §§ personuppgiftslagen (1998:204) för ändamålet att samla in uppgifter för att lämna ut till forskning.

Datainspektionen förelägger AB Svenska Spel att upphöra med insamling av personuppgifter för detta ändamål.

Redogörelse för tillsynsärendet

Bakgrund och föremål för Datainspektionens bedömning

Med anledning av att AB Svenska Spel (Svenska Spel) har infört en obligatorisk registrering av sina kunder har Datainspektionen valt att närmare

kontrollera om Svenska Spel har ett lagligt stöd i personuppgiftslagen för att behandla sina kunders personuppgifter för de ändamål som bolaget har uppgett i tillsynsärendet.

Datainspektionen har, genom Svenska Spels ansökan om undantag från förbudet i 21 § personuppgiftslagen¹, redan bedömt den behandling av personuppgifter som Svenska Spel genomför i syfte att kontrollera att bolagets kunder inte använder spel för att begå brott. Därför kommer Datainspektionen inte gå närmare in på den behandlingen.

Svenska Spel har i tillsynsärendet uppgett bl.a. följande.

Svenska Spels uppdrag och mål

Svenska Spel är ett statligt ägt bolag med ensamrätt att anordna vissa spel på den svenska marknaden. Svenska Spel har i uppgift att bidra till att uppfylla målen med den svenska spelpolitiken. Målen med den svenska spelpolitiken uttrycks av regeringen på följande sätt (se www.regeringen.se/sb/d/5820): ”Spel om pengar medför risker både för den enskilde och för samhället. Spelandet kan till exempel medföra sociala skadeverkningar som spelberoende och ekonomiska problem. Det kan också leda till kriminalitet som bedrägerier och penningtvätt. Målen för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen värnas genom att efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Ambitionen är att motverka ett överdrivet spelande, som kan leda till spelberoende, och därigenom uppnå ett av målen inom folkhälsoområdet.”

Svenska Spels ensamrätt att anordna vissa typer av spel upprätthålls inte i praktiken. På den svenska marknaden finns ett stort antal spelbolag som via internet erbjuder bl.a. nätpoker, sportspel och nätkasinospel till svenska spelare och som därmed utgör direkta konkurrenter till de spel som Svenska Spel har en legal ensamrätt att anordna. Svenska Spel uppger att enligt uppgifter från Lotteriinspektionen har utländska oreglerade spelbolag 21 procent av den totala svenska spelmarknaden och 57 procent av onlinespelmarknaden i Sverige.

¹ Datainspektionens beslut den 20 februari 2015, dnr 867-2013

Fakta om registreringskravet

Från och med juni 2014 erbjuder Svenska Spel inte längre sina kunder att anonymt delta i bolagets spel, förutom när det gäller spel på fysiska skraplotter, t.ex. Triss. Det har tidigare varit möjligt att spela anonymt i butiker via bolagets ombud och på värdeautomater på restauranger. Däremot har det även tidigare varit obligatoriskt att registrera sig som kund för att kunna spela på samtliga spel som Svenska Spel tillhandahåller via bolagets digitala kanaler, dvs. internet och mobil.

Skälet till den obligatoriska registreringen

Svenska Spel anser att begränsningen av möjligheten att spela anonymt är ett viktigt verktyg för att uppnå målen för den svenska spelpolitiken och som bolaget har att beakta i sin verksamhet. Fördelarna med att registrera kunden är enligt Svenska Spel bl.a. följande:

- Kunden kan se, kontrollera, samt sätta gränser för sitt spelande.
- Kunden kan via sitt spelkonto använda spelansvarsverktyget Playscan för att se sin spelhistorik och kontrollera om historiken innebär en förhöjd risk för spelproblem.
- Svenska Spel får information om en kunds spelande i alla försäljningskanaler och kan agera i syfte att motverka spelproblem.
- Svenska Spel kan bättre motverka riskerna för att kunden använder spel i kriminella syften.
- Svenska Spel kan kontrollera att kunden följer bolagets insatsbegränsningar.
- Svenska Spel kan bättre fullgöra avtalet med kunden då bolaget kan säkerställa att den vinst som kunden har rätt till kommer att utbetalas oavsett om hon eller han glömt att begära utbetalning av vinsten eller om hon eller han tappat bort spelkvittot.
- Svenska Spel kan kontrollera att kunden är över 18 år med större säkerhet än tidigare.

Ändamål för vilka Svenska Spel behandlar kundens personuppgifter

Svenska Spel behandlar personuppgifter för följande ändamål:

1. För att administrera kundförhållandet, kontrollera kundens ålder, samt fullgöra bolagets skyldighet mot kunden avseende lagda spel, och utbetalning av vinst.

2. För att kontrollera att kunden följer spelkortsvillkoren, de allmänna kundvillkoren och spelregler som gäller för de olika spelen, samt för att kunna vidta åtgärder mot den kund som agerar i strid med villkoren.
3. För att motverka och förhindra fusk, bedrägeri, penningtvätt och annan brottslighet verksamhet.
4. För att fullgöra skyldigheter enligt den lagstiftning och de regelverk som gäller för verksamheten.
5. För att motverka och förhindra problem med överdrivet spelande genom att upptäcka och uppmärksamma kunden på ett typiskt sett riskfullt spelbeteende.
6. För att tillhandahålla direktmarknadsföring till kunden som är anpassad efter kundens spelmönster
7. Statistik och forskningsändamål.

Dessa ändamål anges i "Villkor för Spelkort och Spelkonto" (fortsättningsvis spelkortsvillkoren), som bl.a. finns tillgängligt på www.svenskaspel.se.

Övrigt

Datainspektionen har i tillsynsärendet även tagit del av bl.a. Svenska Spels spelkortsvillkor, bolagets tre tillstånd med villkor, Lotteriinspektionens föreskrifter avseende sådana lotterier som avses i 21 a § lotterilagen samt Lotteriinspektionens villkor gällande marknadsföring för AB Svenska Spel.

Skäl för beslutet

Tillämpliga bestämmelser och Svenska Spels inställning

Svenska Spels verksamhet regleras bl.a. i lotterilagen (1994:1 000), lotteriförordningen (1994:1 451), föreskrifter, villkor och riktlinjer från Lotteriinspektionen, samt i villkor i bolagets tillstånd från regeringen.

Av 2 § personuppgiftslagen framgår att om det finns bestämmelser i en annan lag eller i en förordning som avviker från personuppgiftslagen ska de bestämmelserna tillämpas i stället. Beslut som riksdagen eller regeringen har fattat i annan form än lag eller förordning tar däremot inte över bestämmelserna i personuppgiftslagen. Inte heller föreskrifter som myndigheter har utfärdat tar över bestämmelserna i personuppgiftslagen.

Datainspektionen konstaterar att Svenska Spels behandling av kundens personuppgifter varken regleras i någon särskild registerförfattning, i lotterilagen eller i lotteriförordningen. Detta innebär att personuppgiftslagen gäller för Svenska Spels behandling av kundens personuppgifter.

I 9 § personuppgiftslagen anges de grundläggande kraven som den personuppgiftsansvarige alltid måste uppfylla. Där anges bl.a. att personuppgifter får samlas in endast för ändamål som är särskilda, uttryckligt angivna och berättigade. Uppgifterna får därefter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med de ändamål som de ursprungligen samlades in för. Den personuppgiftsansvarige får inte heller behandla fler personuppgifter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet och ska också se till att uppgifterna är riktiga och relevanta.

Personuppgifter får enligt 10 § personuppgiftslagen behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller om behandlingen är nödvändig av något av de skäl som anges i 10 § a-f. personuppgiftslagen. För det fall Svenska Spel behandlar känsliga personuppgifter om kunden måste bolaget dessutom ha stöd för behandlingen i någon av de grunder som anges i 15-20 §.

Svenska Spel har uppgett att bolaget registrerar kundens personuppgifter dels med stöd av samtycke och dels med stöd av andra rättsliga grunder i 10 § personuppgiftslagen.

Tillåtligheten av Svenska Spels behandling av personuppgifter för ändamål enligt punkterna 1-4

Datainspektionens bedömning

Datainspektionen bedömer att Svenska Spel har lagligt stöd i 10 § a, b och f personuppgiftslagen för sin registrering av kundens personuppgifter för de ändamål som anges i punkterna 1-4.

Skälen för Datainspektionens bedömning

Datainspektionen har inledningsvis att pröva om Svenska Spel har grund för att behandla personuppgifter för följande ändamål:

- För att administrera kundförhållandet, kontrollera kundens ålder, samt fullgöra bolagets skyldighet mot kunden avseende lagda spel, och utbetalning av vinst.
- För att kontrollera att kunden följer spelkortsvillkoren, de allmänna kundvillkoren och spelregler som gäller för de olika spelen, samt för att kunna vidta åtgärder mot den kund som agerar i strid med villkoren.
- För att motverka och förhindra fusk, bedrägeri, penningtvätt och annan brottslighet verksamhet.
- Fullgöra skyldigheter enligt den lagstiftning och de regelverk som gäller för verksamheten.

Enligt 10 § a personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas om behandlingen är nödvändig för att ett avtal med den registrerade ska kunna fullgöras. Som exempel på behandling av personuppgifter som kan vara nödvändig för att fullgöra ett avtal kan nämnas de uppgifter som behövs för att fakturera, ha kontakt med kunden och att fullgöra sina åtaganden gentemot kunden. I samband med att Svenska Spel införde en obligatorisk registrering av sina kunder ändrade Svenska Spel även förutsättningar vid inlösen av vinster. Spelkvittot är inte längre ensam bärare av vinstutbetalning utan måste kopplas till en registrerad kund.

Datainspektionen anser att Svenska Spel har ett lagligt stöd i 10 § a personuppgiftslagen för att registrera kundens identitetsuppgifter och uppgifter om spelande i syfte att veta vem bolaget ingår avtal med samt för att kunna fullgöra de åtaganden Svenska Spel har gentemot kunden för att kunna betala ut vinster till rätt person.

Enligt 10 § b personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig skyldighet. Rättsliga skyldigheter är sådana skyldigheter som grundar sig på t.ex. författningsbestämmelser eller myndighetsbeslut i enskilda fall.

Svenska Spel har utöver stödet i 10 § a personuppgiftslagen stöd i 10 § b personuppgiftslagen att registrera den som vill delta i lotterier som avses i 21 a § lotterilagen eftersom tillståndshavare enligt Lotteriinspektionens föreskrifter (LIFS 2014:2) har en skyldighet att registrera namn, adress och personnummer.

Vidare föreligger det en skyldighet enligt 35 § lotterilagen, 11 § lotteriförordningen, Svenska Spels tillstånd samt Lotteriinspektionens föreskrifter att kontrollera spelarnas ålder. Datainspektionen anser mot den bakgrunden att Svenska Spel har lagligt stöd av 10 § b personuppgiftslagen för att behandla registrerades uppgifter för ändamålet att kontrollera spelarens ålder. Den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att fullgöra skyldigheter enligt annan lagstiftning och regelverk har rättsligt stöd i 10 § b personuppgiftslagen, såsom exempelvis penningtvättslagstiftningen

Enligt 10 § f personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas för ett bestämt ändamål om bolagets intresse av behandlingen vid en intresseavvägning väger tyngre än den registrerades intresse av integritetsskydd.

Datainspektionen bedömer att Svenska Spels behandling av personuppgifter i syfte att kontrollera att kunden följer spelvillkor och spelregler för de olika spelen samt för att motverka och förhindra fusk, bedrägeri och annan brottslig verksamhet får anses väga tyngre vid en intresseavvägning.

Sammanfattningsvis bedömer Datainspektionen att Svenska Spel har lagligt stöd i 10 § a, b och f personuppgiftslagen för sin registrering av kundens personuppgifter för de ändamål som anges i punkterna 1-4.

Tillåtligheten av Svenska Spels behandling av personuppgifter för ändamål enligt punkten 5

Datainspektionens bedömning

Datainspektionen konstaterar att Svenska Spel behandlar sådana känsliga personuppgifter som anses i 13 § personuppgiftslagen i Playscan.

Datainspektionen anser inte att Svenska Spel har stöd för sin riskbedömning av kundens spelbeteende på individnivå enligt 10 § punkterna a-f personuppgiftslagen.

Datainspektionen anser att kravet på att samtycken ska vara frivilliga är uppfyllt för de samtycken som Svenska Spel inhämtar. Vidare anser Datainspektionen att Svenska Spel i sina villkor informerar tillräckligt tydligt att Svenska Spel riskbedömer kunden utifrån hennes eller hans spelande och

vad ändamålen med riskbedömningen är. Datainspektionen anser dock inte att Svenska Spel informerar tillräckligt tydligt om att kundens självtest och kundens lagda spelplaner används i bolagets riskbedömning.

Datainspektionen anser vidare inte att Svenska Spel vid registrering av kunden via ombud inhämtar giltiga samtycken enligt 10 och 15 §§ personuppgiftslagen eftersom informationen lämnas i efterhand och kraven på uttryckliga samtycken i 15 § personuppgiftslagen inte är uppfyllda.

Datainspektionen anser inte heller att Svenska Spel inhämtar giltiga samtycken enligt 15 § personuppgiftslagen för de kunder som registrerar sig via Svenska Spels webbsida då dessa samtycken inte är uttryckliga.

Sammanfattningsvis anser Datainspektionen att Svenska Spel behandlar personuppgifter i strid med 10 och 15 §§ personuppgiftslagen (1998:204) genom att utan giltigt samtycke behandla personuppgifter i Playscan för ändamålet riskbedömning.

Skälen för Datainspektionens bedömning

Svenska Spel har uppgett att bolaget behandlar kundens personuppgifter i syfte att motverka och förhindra problem med överdrivet spelande dels genom att kunden själv sätter gränser för sitt spelande dels genom spelansvarsverktyget Playscan. Svenska Spel gör en riskbedömning av kundens spelande i Playscan. Riskbedömningen görs på samtliga registrerade kunder, dvs. även på kunder som inte aktivt valt att använda Playscan.

I riskbedömningen beaktas även om kunden har lagt upp en s.k. spelplan och hur kunden faktiskt spelar i förhållande till den. Om kunden har valt att svara på ett självtest beaktas även svaren.

Behandlingen av personuppgifter i Playscan innefattar att Svenska Spel dagligen överför information om kunders spelande från Svenska Spels olika system till Playscan. Den information som behandlas i Playscan är anonymiserade ID-nummer. Inga namn, personnummer eller liknande behandlas i Playscan. I Playscan görs en riskbedömning av kundens spelande enligt en metodik som är framtagen med stöd av forskning beträffande vilka faktorer som typiskt sett kan medföra ett problematiskt spelande. Kunderna kan även välja att göra ett självtest i Playscan. I självtestet får kunden svara på påståenden om sitt spelande. Kunden kan även lägga upp en spelplan i

Playscan, dvs. en plan för hur mycket pengar och tid hon eller han vill lägga på sitt spelande.

Bedömningen i Playscan baseras på information om hur kunden har spelat, dvs. vilka spel och i vilken omfattning, vid vilken tidpunkt och hur länge, i vilka och hur många försäljningskanaler, hur mycket pengar kunden har satsat, kundens nettoförlust och om kunden har gjort speluppehåll eller spärrat sig från spel. Riskbedömningen baseras på kundens spelbeteende de senaste fem veckorna jämfört med föregående fem veckor.

Svenska Spel kopplar därefter resultatet av bedömningen till kunden. Kunden erhåller grön färg om hennes eller hans spelande bedöms som sunt, gul färg om spelet bedöms som riskabelt och röd färg om spelet bedöms innebära allvarliga risker för problematiskt spelande.

Känsliga personuppgifter i 13 § personuppgiftslagen

Enligt 13 § personuppgiftslagen är en uppgift som rör en persons hälsa en känslig personuppgift. Begreppet "rör hälsa" innefattar alla aspekter, såväl fysiska som psykiska, av en persons hälsa. Uppgifter om drog- eller alkoholmissbruk av sjukdomskaraktär får anses röra hälsa². Datainspektionen har även bedömt att indikationer på alkoholmissbruk kan vara en sådan personuppgift som rör hälsa³.

Svenska Spel har framfört att eftersom det inte går att utläsa av informationen i Playscan om en kund faktiskt har ett spelberoende så anser Svenska Spel inte att de personuppgifter som behandlas i Playscan är känsliga enligt personuppgiftslagen. Det faktum att en kund erhåller en viss riskprofil, grön, gul eller röd färg, behöver inte innebära att hon eller han verkligen har ett problematiskt spelande. Det kan vara så att ett visst spelbeteende kan vara lagom för en kund men innebära problem för en annan. Svenska Spels bedömning är att personuppgifterna inte direkt rör hälsa.

En uppgift om att någon har ett spelberoende eller spelmissbruk är enligt Datainspektionens mening en uppgift som rör hälsa. Svenska Spel gör en riskbedömning i Playscan av kundens totala spelande med hjälp av en metod som är grundad på forskning om vilka faktorer som typiskt sett kan medföra

² SOU 2002:18 s. 160

³ Datainspektionens beslut den 12 januari 2011, dnr 500-2010

ett problematiskt spelande. Eftersom ett problematiskt spelande kan vara en indikation på att någon har ett spelberoende eller ett spelmissbruk och syftet med riskbedömningen är att fånga upp kunder med ett problematiskt spelande kommer kunder som har ett spelberoende eller spelmissbruk att fångas upp i riskbedömningen.

Datainspektionen bedömer därför att Svenska Spel behandlar personuppgifter i Playscan som rör hälsa avseende kunderna. Datainspektionen konstaterar således att Svenska Spel behandlar känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen i Playscan.

Är behandlingen tillåten enligt 10 § och 15-20 §§ personuppgiftslagen?

För att det ska vara tillåtet att behandla känsliga personuppgifter måste Svenska Spel förutom att ha stöd för behandlingen i 10 § även ha stöd för den i någon av de grunder som anges i 15-20 §§.

Svenska Spel har krav på sig att vidta åtgärder i syfte att motverka och förhindra problem med överdrivet spelande. I villkoren för Svenska Spels tillstånd att anordna spel på värdeautomater⁴, lotterier och vadhållning⁵ och pokerspel över internet⁶ framgår t.ex. att bolaget ska följa utvecklingen av spelandet, samt säkerställa att sociala och hälsomässiga skyddshänsyn tas, vilket bl.a. omfattar att beakta och aktivt arbeta för att motverka problem med överdrivet spelande, se punkterna 10, 6.2 och 5 i respektive tillstånd. Svenska Spel ska även redovisa de åtgärder bolaget har vidtagit i syfte att säkra de sociala skyddsintressena, och i vilken utsträckning dessa åtgärder har använts av spelarna samt så vitt möjligt göra en bedömning av effekterna av dessa åtgärder, se punkterna 11, 6.3 och 6 i respektive tillstånd.

Av 8 § i Lotteriinspektionens föreskrifter⁷ framgår att spelkunden ska erbjudas att dels stänga av sig från spel, dels begränsa sin speltid, samt sina insatser och insättningar. Enligt 9 § ska tillståndshavaren på sin webbplats erbjuda ett verktyg (självtest) för att deltagaren ska kunna bedöma sitt spelbeteende.

⁴ Regeringsbeslut den 12 december 2013, Fi2013/2700

⁵ Regeringsbeslut den 12 december 2013, Fi2013/2704

⁶ Regeringsbeslut den 12 december 2013, Fi2013/2702

⁷ Lotteriinspektionens föreskrifter till skydd för sociala intressen avseende sådana lotterier som avses i 21 a § lotterilagen (1994:1000), LIFS 2014:2, Lotteriinspektionens beslut den 16 december 2014

Datainspektionen kan konstatera att Svenska Spels behandling av känsliga personuppgifter i Playscan varken regleras i någon särskild registerförfattning, i lotterilagen eller i lotteriförordningen. Detta innebär att personuppgiftslagens bestämmelser för behandling av personuppgifter gäller för Svenska Spels behandling av kundens personuppgifter i Playscan.

Datainspektionen anser att Svenska Spel inte har stöd för sin riskbedömning av kunders spelbeteende på individnivå enligt någon av punkterna a-f i 10 § personuppgiftslagen. I villkoren till Svenska Spels tillstånd framgår att bolaget ska följa utvecklingen av spelandet, samt säkerställa att sociala och hälsomässiga skyddshänsyn tas. Några konkreta krav i tillstånden som innebär att Svenska Spel ska kartlägga enskilda kunders spelande finns dock inte. Vad gäller kraven i 8 § Lotteriinspektionens föreskrifter framgår endast att spelkunden ska erbjudas att dels stänga av sig från spel, dels begränsa sin speltid, samt sina insatser och insättningar. Sammanfattningsvis bedömer Datainspektionen att det inte finns några konkreta rättsliga krav för Svenska Spel att kartlägga enskildas spelbeteende för att riskbedöma deras spelande. Mot den bakgrunden anser Datainspektionen att behandlingen inte kan anses nödvändig för att uppfylla en rättslig skyldighet (10 § b personuppgiftslagen). Datainspektionen anser inte heller att en sådan ingående kartläggning är nödvändig för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse (10 § d personuppgiftslagen). Inte heller anser Datainspektionen att Svenska Spels intresse av att riskbedöma sina kunders spelbeteende kan anses väga tyngre än det intrång som sker i kundernas integritet. Datainspektionen anser inte att någon av de övriga punkterna i 10 § personuppgiftslagen är tillämpliga.

Är riskbedömningen i Playscan tillåten med stöd av samtycke?

För att ett samtycke ska vara giltigt krävs enligt 3 § personuppgiftslagen att det lämnats frivilligt och att det utgör en särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information, godtar behandlingen av de personuppgifter som rör henne eller honom. När det gäller behandling av känsliga personuppgifter krävs, utöver de krav som ställs på ett samtycke enligt 10 § personuppgiftslagen, att samtycket ska vara uttryckligt, se 15 § personuppgiftslagen.

För att ett samtycke ska vara frivilligt måste den registrerade i praktiken ha ett fritt val att avgöra om hans eller hennes uppgifter ska få behandlas på det sätt och för de ändamål som hon eller han har fått tydlig information om.

Svenska Spel har uppgett att kunden lämnar sitt samtycke då hon eller han väljer att bli kund, dvs. när hon eller han ansöker om ett s.k. spelkort och godkänner spelkortsvillkoren. Om en person inte accepterar villkoren kan hon eller han i stället spela på de produkter som Svenska Spel erbjuder utan krav på registrering, spela hos någon annan av de i Sverige registrerade bolag som tillhandahåller spel på den svenska marknaden eller inte spela alls. Kunden kan även när som helst säga upp sig som kund samt annullera sitt spel om hon eller han inte accepterar bolagets villkor.

En väsentlig faktor att ta hänsyn till vid bedömningen av om ett samtycke till behandling av personuppgifter kan betraktas som frivilligt när det ställs som villkor vid ingående av ett avtal om att tillhandahålla en vara eller en tjänst är om den aktuella varan eller tjänsten är nödvändig i dagens samhälle eller för den enskilde personen. Om personen i praktiken inte kan avstå från den nödvändiga varan eller tjänsten kan samtycket inte i egentlig mening anses vara frivilligt. Om varan eller tjänsten däremot inte är nödvändig får den enskilde personen anses ha ett fritt val mellan att samtycka till behandlingen och att avstå från varan eller tjänsten.

I och med att Svenska Spel har en särställning på den svenska spelmarknaden väcks frågan om de lämnade samtyckena uppfyller kravet på frivillighet i personuppgiftslagens mening. Svenska Spel är ett statligt ägt bolag med ensamrätt att anordna vissa spel på den svenska marknaden. På den svenska marknaden finns ett stort antal spelbolag som via internet erbjuder bl.a. nätpoker, sportspel och nätkasinospel till svenska spelare. Svenska Spel uppger att enligt uppgifter från Lotteriinspektionen har utländska oreglerade spelbolag 21 procent av den totala svenska spelmarknaden och 57 procent av onlinespelmarknaden i Sverige.

Datainspektionen anser att Svenska Spels tjänster och spel inte kan anses vara en sådan samhällelig tjänst som innebär att samtycke inte kan ställas som villkor för att få möjlighet att spela. I praktiken verkar Svenska Spel på en konkurrerande marknad, även gällande spel som bolaget har ensamrätt på att anordna. Mot den bakgrunden anser Datainspektionen heller inte att Svenska Spels särställning på den svenska spelmarknaden innebär att det finns skäl att ifrågasätta om samtycket verkligen kan anses vara frivilligt.

För att samtycket ska vara giltigt måste det även vara informerat. Det innebär att den registrerade måste ha fått sådan information att hon eller han kan ta ställning till om hennes eller hans personuppgifter ska få behandlas för det ändamål och på det sätt som planerats. Informationen ska som huvudregel ges i förväg och ska omfatta alla väsentliga aspekter av den behandling av personuppgifter som samtycket är avsett att legitimera, åtminstone vilka kategorier av personuppgifter som kommer att behandlas, ändamålen med behandlingen av personuppgifterna, mottagarna av uppgifterna samt den registrerades rättigheter, såsom t.ex. rätten att återkalla ett samtycke. Det räcker inte att informationen är tillgänglig någonstans, utan informationen måste vara tydligt framträdande och heltäckande.

För att samtycket till behandlingen i Playscan ska vara giltigt måste den registrerade ha fått information om den aktuella behandlingen. Fråga är således om den enskilde kan förstå att Svenska Spel riskbedömer kunden dels utifrån dennes spelande, gjorda självtest och lagda spelplaner.

En person kan bli kund hos Svenska Spel antingen via bolagets webbplats eller ett av Svenska Spels ombud. När en person väljer att bli kund via bolagets webbplats fyller hon eller han i sina personuppgifter och klickar i en ruta. Av texten ovanför rutan framgår att genom att kunden klickar på "Skapa inloggning" accepterar hon eller han spelkortsvillkoren och skapar inloggning för spelkonto. Det framgår även särskilt att accepten även gäller behandling av personuppgifter. Spelkortsvillkoren finns länkade från webbsidan. När en person väljer att bli kund via Svenska Spels ombud lämnar hon eller han sina personuppgifter och får ett tillfälligt spelkort. På det tillfälliga spelkortet framgår viss information om Svenska Spels personuppgiftsbehandling.

Den kund som väljer att göra Svenska Spels självtest får varken via spelkortsvillkoren eller i samband med att självtestet görs någon information om att kundens svar och resultat av självtestet används tillsammans med uppgifter om kundens faktiska spelande i syfte att riskbedöma kundens spelbeteende. Samma sak gäller om kunden väljer att lägga en spelplan, dvs. kunden får ingen information om att uppgifter om hur hon eller han spelar i förhållande till sin spelplan vägs in i Svenska Spels riskbedömning.

Datainspektionen anser mot den bakgrunden inte att Svenska Spel i sina spelkortsvillkor informerar tillräckligt tydligt att kundernas självtest och deras lagda spelplaner används i bolagets riskbedömning. Däremot anser

Datainspektionen att informationen i spelkortsvillkoren är tillräckligt tydlig för att kunden ska kunna förstå att Svenska Spel riskbedömer kunden utifrån hennes eller hans spelande och vad ändamålen med riskbedömningen är.

När det gäller behandling av känsliga personuppgifter krävs, utöver de krav som ställs på ett samtycke enligt 10 § personuppgiftslagen, att samtycket ska vara uttryckligt, se 15 § personuppgiftslagen. Datainspektionen anser att konkludent handlande i normalfallet inte är godtagbart som uttryckligt samtycke till behandling av känsliga personuppgifter.

Är samtycket giltigt för de kunder som registrerar sig via Svenska Spels webbsida?

De kunder som registrerar sig via Svenska Spels webbsida får information om att de samtycker till den personuppgiftsbehandlingen som framgår av de villkor som finns tillgängliga via länk. Svenska Spel har i det aktuella fallet använt sig av så kallat konkludent handlande. Den enskilde behöver inte kryssa i någon särskild ruta eller på något annat aktivt sätt visa att han eller hon uttryckligen samtycker till Svenska Spels personuppgiftsbehandling. Det framgår inte ens på samma sida som kunden registrerar sig att registreringen innebär att hon eller han samtycker till att Svenska Spel får behandla hans eller hennes lagda spel, självtest och spelplan i bolagets riskbedömning. Det som framgått är endast att kunden genom att trycka på knappen "skapa profil" samtycker till behandling av personuppgifter.

Kravet på uttrycklighet och otvetydighet innebär enligt Datainspektionens mening att det inte ska råda några tvivel om att den registrerade avsett att samtycka till en viss åtgärd. Datainspektionen anser i det här fallet att det inte är tillräckligt att lämna information via en länk eller att använda sig av konkludent handlande för att samtycket ska uppfylla kravet på uttrycklighet i 15 § personuppgiftslagen.

Är samtycket giltigt för de kunder som registrerar sig via ombud?

När en person blir kund hos Svenska Spel via ombud lämnar kunden sina personuppgifter och får ett tillfälligt spelkort. På det tillfälliga spelkortet framgår information om Svenska Spels personuppgiftsbehandling. Ett giltigt samtycke ska vara informerats. Datainspektionen anser inte att Svenska Spel inhämtar ett informerats samtycke vid registrering via ombud eftersom kunden får del av informationen först i efterhand. I och med att det rör sig om behandling av känsliga personuppgifter är kravet även att samtycket ska vara

uttryckligt och i enlighet med vad som framförts ovan kan Svenska Spel heller inte stödja sig på ett konkludent handlande.

Datainspektionen anser att Svenska Spel vid registrering av kunder via ombud dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 10 § personuppgiftslagen då informationen lämnas i efterhand dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 15 § då de inte uppfyller kraven på uttryckliga samtycken i 15 § personuppgiftslagen.

Sammanfattningsvis anser Datainspektionen att Svenska Spel behandlar personuppgifter i strid med 10 och 15 §§ personuppgiftslagen (1998:204) genom att utan giltigt samtycke behandla personuppgifter i Playscan för ändamålet riskbedömning. Datainspektionen förelägger därför Svenska Spel att antingen upphöra med den aktuella behandlingen eller inhämta ett informerat, otvetydigt och uttryckligt samtycke från kunden.

Tillåtligheten av Svenska Spels behandling av personuppgifter för ändamål enligt punkten 6

Datainspektionens bedömning

Datainspektionen anser inte att Svenska Spel i sina spelkortsvillkor informerar tillräckligt tydligt att kundernas självttest och kundernas lagda spelplaner används för att kundanpassa bolagets marknadsföring.

Datainspektionen anser att Svenska Spel vid registrering av kunder via ombud dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 10 § personuppgiftslagen då informationen lämnas i efterhand dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 15 § då de inte uppfyller kraven på uttryckliga samtycken i 15 § personuppgiftslagen.

Skälen för Datainspektionens bedömning

Svenska Spel behandlar informationen i Playscan för marknadsföringsändamål. Svenska Spel använder uppgifterna i Playscan som underlag då de inte skickar direktadresserad reklam till vare sig den kund som erhållit färgen röd i Playscan eller den kund som stängt av sig från spel.

Svenska Spels verksamhet är särskilt reglerat på marknadsföringsområdet, bl.a. har Spelbranschens Etiska Råd, SPER, tagit fram riktlinjer för

marknadsföring av spel. Av villkoren i Svenska Spels tillstånd framgår att bolaget ska följa SPER:s riktlinjer. Lotteriinspektionen har vidare tagit fram villkor gällande marknadsföring⁸. Av dessa framgår bl.a. att Svenska Spel inte får rikta direktadresserad marknadsföring till befintliga kunder utan ett särskilt medgivande från kunden, se punkten 1. Vidare får marknadsföring enligt 15 § i Lotteriinspektionens föreskrifter⁹ inte riktas direkt till deltagare som har stängt av sig på egen begäran eller blivit avstängda. För det fall en deltagare har sagt upp sitt konto får marknadsföring endast riktas till deltagaren om hon eller han i samband med uppsägningen aktivt godkänt det.

I ärendet har framkommit att Svenska Spel gör en djupare bearbetning av sina kunder genom att analysera kundernas spelbeteende, vilket innebär att kunder som har erhållit färgen röd i Playscan inte får någon direktadresserad marknadsföring.

Intresset av att marknadsföra produkter och tjänster till befintliga kunder är normalt ett sådant berättigat intresse som enligt 10 § f personuppgiftslagen kan ge rätt att behandla personuppgifter. Datainspektionen anser dock att en intresseavvägning normalt inte kan ge stöd för att kartlägga en persons inköpsvanor eller beteenden. Eftersom Svenska Spel gör en djupare bearbetning genom att bl.a. analysera kundens spelbeteende bedömer Datainspektionen att denna behandling inte kan anses ha stöd i en intresseavvägning enligt 10 § f personuppgiftslagen. Datainspektionen anser heller inte att behandlingen har stöd i någon av de andra grunder som anges i 10 § a-f.

Fråga är då om behandlingen är tillåten med stöd av ett samtycke från kunden. Datainspektionen har tidigare i detta beslut gjort bedömningen att behandlingen av personuppgifter i Playscan innebär att känsliga personuppgifter behandlas enligt 13 § personuppgiftslagen. Datainspektionen gör samma bedömning om uppgifterna används för marknadsföringsändamål. För att uppgifterna i Playscan ska få användas för marknadsföringsändamål måste Svenska Spel inhämta samtycken som är frivilliga, särskilda, otvetydiga och informerade. Vidare måste samtyckena

⁸ Villkor gällande marknadsföring för AB Svenska Spel, Lotteriinspektionens beslut den 20 maj 2014, 13Li8167

⁹ LIFS 2014:2

vara uttryckliga eftersom det rör sig om behandling av känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen anser att Svenska Spel informerar tillräckligt tydligt i sina spelkortsvillkor om att kundens spelbeteende används i bolagets marknadsföring. Däremot anser Datainspektionen att Svenska Spel inte är tillräckligt tydlig i sin information att även kundernas självtest och lagda spelplaner används för marknadsföring av kundanpassade tjänster.

Datainspektionen anser såvitt avser de kunder som registrerat sig via webbsidan att det inte är tillräckligt att lämna information via en länk eller att stödja sig på ett konkludent handlande för att samtycket ska uppfylla kravet på uttrycklighet i 15 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen anser att Svenska Spel vid registrering av kunder via ombud dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 10 § personuppgiftslagen då informationen lämnas i efterhand dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 15 § då de inte uppfyller kraven på uttryckliga samtycken i 15 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen förelägger därför Svenska Spel att antingen upphöra med den aktuella behandlingen eller inhämta ett informerat, otvetydigt och uttryckligt samtycke från kunden.

Tillåtligheten av Svenska Spels behandling av personuppgifter för ändamål enligt punkten 7

Datainspektionens bedömning

Datainspektionen anser att Svenska Spel inte har lagligt stöd i 9, 10 eller 15 §§ personuppgiftslagen för sin insamling av kundens personuppgifter för ändamålet att lämna ut uppgifterna till forskning.

Skälen för Datainspektionens bedömning

Svenska Spel har i sina villkor angett att de samlar in uppgifter både för statistik och för forskningsändamål. Svenska Spel har uppgett att uppgifterna i Playscan främst används för forskningsändamål och inte för statistikändamål. Datainspektionen väljer därför att inte pröva Svenska Spels eventuella behandling av personuppgifter för statistiska ändamål.

Svenska Spel har uppgett att bolaget kan göra kundens personuppgifter i bl.a. Playscan tillgängliga för annans forskning efter en noggrann prövning, samt att Svenska Spel inhämtar samtycken till denna behandling genom att kunden accepterar spelkortsvillkoren.

Enligt 9 c) § personuppgiftslagen är det ett grundläggande krav vid behandlingen av personuppgifter att den personuppgiftsansvarige ska se till att personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Datainspektionen har i tidigare tillsynsärenden bedömt att framtida forskning är ett alltför opreciserat ändamål, bl.a. på grund av att den personuppgiftsansvarige inte informerat om vilket forskningsprojekt det rör sig om (se Datainspektionens beslut dnr 766-2011 LifeGene och dnr 1133-2012 Statens institutionsstyrelse).

Svenska Spel har informerat de registrerade om att deras personuppgifter kan lämnas ut för forskning om spelande i syfte att ta fram information och vetenskapliga metoder för att motverka problem med överdrivet spelande och för att ta tillvara andra sociala skyddshänsyn. Vilket forskningsprojekt det rör sig om har inte angetts i informationen. Av utredningen i ärendet framgår att ändamålet för behandling av personuppgifter preciseras till ett specifikt projekt först då Svenska Spel prövar om uppgifterna kan lämnas ut för forskning. Insamlingen av personuppgifter för ändamålet forskning är därmed inte tillräckligt preciserat på det sätt som avses i 9 § c) personuppgiftslagen. Det innebär också att ett samtycke inte kan utgöra rättslig grund för behandlingen av personuppgifter på det sätt som avses i 10 § och 15 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen förelägger därför Svenska Spel att upphöra med insamling av personuppgifter för detta ändamål.

Vidare föreligger samma brister beträffande kraven på information, otvetydighet och uttrycklighet gällande inhämtade samtycken att som redogjorts för ovan när uppgifterna i Playscan används för andra ändamål.

Vad gäller de kunder som registrerat sig via Svenska Spels webbsida är det inte tillräckligt att lämna information via en länk eller att använda sig av konkludent handlande för att samtycket ska uppfylla kravet på uttrycklighet i 15 § personuppgiftslagen.

Datainspektionen konstaterar att Svenska Spel vid registrering av kunder via ombud dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 10 § personuppgiftslagen då informationen lämnas i efterhand dels inte inhämtar giltiga samtycken enligt 15 § då de inte uppfyller kraven på uttryckliga samtycken i 15 § personuppgiftslagen.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Kristina Svahn Starrsjö efter föredragning av Ulrika Bergström. Vid den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Hans-Olof Lindblom och enhetschefen Catharina Fernquist deltagit.

Kristina Svahn Starrsjö

Ulrika Bergström

Hur man överklagar

Om ni vill överklaga beslutet ska ni skriva till Datainspektionen. Ange i skrivelsen vilket beslut som överklagas och den ändring som ni begär. Inspektionen måste ha fått ert överklagande inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas. Datainspektionen sänder överklagandet vidare till Förvaltningsrätten i Stockholm för prövning om inspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt ni har begärt.

Kopia till:

Personuppgiftsombudet för AB Svenska Spel
Klaganden